

Teaching Guide				
Identifying Data				2016/17
Subject (*)	Teoría da educación	Code	652G02001	
Study programme	Grao en Educación Primaria			
Descriptors				
Cycle	Period	Year	Type	Credits
Graduate	1st four-month period	First	FB	6
Language	Galician			
Teaching method	Face-to-face			
Prerequisites				
Department	Pedagogía e Didáctica			
Coordinador	Zapico Barbeito, M ^a Helena	E-mail	helena.zapico@udc.es	
Lecturers	Zapico Barbeito, M ^a Helena	E-mail	helena.zapico@udc.es	
Web				
General description				

Study programme competences / results	
Code	Study programme competences / results
A1	Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.
A2	Coñecer as características destes estudantes, así como as características dos seus contextos motivacionais e sociais.
A7	Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.
A8	Coñecer os fundamentos da educación primaria.
A9	Analizar a práctica docente e as condicións institucionais que a enmarcan.
A10	Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país e os condicionantes políticos e legislativos da actividade educativa.
A16	Deseñar, planificar e avaliar a actividade docente e a aprendizaxe na aula.
A17	Coñecer e aplicar experiencias innovadoras en educación primaria.
A18	Participar na definición do proxecto educativo e na actividade xeral do centro atendendo a criterios de xestión de calidade.
A22	Relacionar a educación co medio, e cooperar coas familias e a comunidade.
A34	Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico.
A64	Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro.
B1	Aprender a aprender.
B2	Resolver problemas de forma efectiva.
B3	Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.
B4	Traballar de forma autónoma con iniciativa.
B5	Traballar de forma colaborativa.
B7	Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.
B8	Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lóxicamente.
B9	Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.
B14	Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.
B15	Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.
B16	Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.
B17	Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo.
B18	Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.
B19	Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.
B21	CB1 - Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que parte da base da educación secundaria xeneral, e se adoita encontrar a un nivel que, se ben se apoia en libros de texto avanzados, inclúe tamén algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo

B22	CB2 - Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos ao seu traballo ou vocación dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo
B23	CB3 - Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes (normalmente dentro da súa área de estudo) para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética
B24	CB4 - Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado
B25	CB5 - Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C7	Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.

Learning outcomes		
Learning outcomes	Study programme competences / results	
Comprender os procesos de aprendizaxe relativos ao período de 6-12, no contexto familiar, social e escolar.	A1	
Coñecer as características destes estudantes, así como as características dos seus contextos motivacionais e sociais.	A2	
Analizar e comprender os procesos educativos na aula e fóra de ela relativos ao período 6-12.	A7	
Coñecer os fundamentos da educación primaria.	A8	
Analizar a práctica docente e as condicións institucionais que a enmarcan.	A9	
Coñecer a evolución histórica do sistema educativo no noso país e os condicionantes políticos e legislativos da actualidade educativa	A10	
Deseñar, planificar e avaliar a actividade docente e a aprendizaxe na aula.	A16	
Coñecer e aplicar experiencias innovadoras en educación primaria	A17	
Participar na definición do proxecto educativo e na actividade xeral do centro atendendo a criterios de xestión de calidade.	A18	
Relacionar a educación co medio, e cooperar coas familias e a comunidade	A22	
Fomentar a educación democrática da cidadanía e a práctica do pensamento social crítico	A34	
Relacionar teoría e práctica coa realidade da aula e do centro	A64	
Aprender a aprender		B1
Resolver problemas de forma efectiva		B2
Aplicar un pensamento crítico, lóxico e creativo.		B3
Traballar de forma autónoma con iniciativa. Traballar de forma colaborativa.		B4
		B5
Comunicarse de maneira efectiva nun contorno de traballo.		B7
Capacidade para elaborar discursos coherentes e organizados lóxicamente		B8
Capacidade para expoñer as ideas elaboradas, de forma oral e na escrita.		B9
Capacidade para traballar en equipo de forma cooperativa, para organizar e planificar o traballo, tomando decisións e resolvendo problemas, tanto de forma conxunta como individual.		B14
Capacidade para utilizar diversas fontes de información, seleccionar, analizar, sintetizar e extraer ideas importantes e xestionar a información.		B15
Capacidade crítica e creativa na análise, planificación e realización de tarefas, como froito dun pensamento flexible e diverxente.		B16
Capacidade de análise e de autoavaliación tanto do propio traballo como do traballo en grupo		B17
Compromiso ético para o exercicio das tarefas docentes.		B18
Capacidade de adaptarse a novas situacións nunha sociedade cambiante e plural.		B19
Que os estudantes demostrasen posuír e comprender coñecementos nunha área de estudo que inclúe algúns aspectos que implican coñecementos procedentes da vangarda do seu campo de estudo.		B21

Que os estudantes saiban aplicar os seus coñecementos dunha forma profesional e posúan as competencias que adoitan demostrarse por medio da elaboración e defensa de argumentos e a resolución de problemas dentro da súa área de estudo.	B22	
Que os estudantes teñan a capacidade de reunir e interpretar datos relevantes para emitir xuízos que inclúan unha reflexión sobre temas relevantes de índole social, científica ou ética.	B23	
Que os estudantes poidan transmitir información, ideas, problemas e solucións a un público tanto especializado como non especializado.	B24	
Que os estudantes desenvolvesen aquelas habilidades de aprendizaxe necesarias para emprender estudos posteriores cun alto grao de autonomía.	B25	
Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.		C1
Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.		C4
Asumir como profesional e cidadán a importancia da aprendizaxe ao longo da vida.		C7

Contents	
Topic	Sub-topic
1. Explicación e comprensión do feito educativo.	1.1. A Teoría da Educación: niveis de análise e planos explicativos. 1.2. Ámbito conceptual: caracterización científica da educación. 1.3. Natureza e funcións sociais da educación.
2. Dimensións, fins e principios da educación.	2.1. Dimensións presentes en toda práctica educativa. 2.2. Fins, valores e principios deontolóxicos da educación. 2.3. Relacións estruturais entre educación e sociedade. A institución escolar como produto social. 2.4. Aproximación aos paradigmas en educación e movementos pedagóxicos contemporáneos.
3. O dereito á educación.	3.1. Educación e Estado Social: aspectos xerais do dereito á educación. 3.2. Lexislación e dereito á educación: perspectiva nacional e internacional. 3.3. Dereito á educación: igualdade, liberdade e calidade. 3.4. A institucionalización da educación: os sistemas educativos nacionais.
4. A educación como proceso de comunicación interpersonal.	4.1. Comunicación e educación. 4.2. A mediación pedagóxica: sentido, tipoloxía e significados. 4.3. Comunicación e saber profesional: O educador/a como profesional. Tensións e incertidumes do profesorado actual.
5. Educación ao longo da vida e sociedade educativa.	5.1. A educación ao longo da vida: concepto, necesidade e evolución histórica. 5.2. Sociedade educativa: proxecto educativo de cidade; cidades amigas da infancia; etc.

Planning				
Methodologies / tests	Competencies / Results	Teaching hours (in-person & virtual)	Student?s personal work hours	Total hours
Introductory activities	A2 A64	3	0	3
Guest lecture / keynote speech	A1 A7 A8 A9 A10 A17 A64 B7 B9 B15 B16 C1	14	0	14
Document analysis	A1 A8 A9 A10 B4 B15 B21 B23	4	23	27
Critical bibliographical	A1 A9 A22 A34 A64 B4 B14 B15 C1 C7	0	18	18

Case study	A1 A7 A9 A17 A22 A64 B3 B5 B8 B9 B18 C7	3	10	13
Oral presentation	A16 B5 B7 B8 B9 B14 B24 C1	4	5	9
Supervised projects	A1 A7 A9 A16 A17 A18 A22 A34 A64 B2 B3 B5 B7 B8 B9 B14 B15 B16 B18 B19 B22 B25 C1 C4 C7	0	10	10
Student portfolio	A9 A34 A64 B1 B3 B4 B5 B7 B8 B9 B14 B15 B16 B17 B18 C1	0	10	10
Long answer / essay questions	A9 A22 A64 B1 B2 B3 B4 B8 B9 B15 B16 C1	2	10	12
Directed discussion	A9 A22 A34 A64 B1 B3 B4 B7 B8 B9 B25 C1	6	0	6
Aprendizaxe servizo	A1 A2 A7 A9 A16 A18 A22 A34 A64 B1 B3 B4 B5 B7 B9 B14 B16 B17 B18 B19 C1 C4 C7	4	8	12
Events academic / information	A1 A7 A8 A9 A17 A22 A34 A64 B19 C4 C7	2	4	6
Personalized attention		10	0	10

(*The information in the planning table is for guidance only and does not take into account the heterogeneity of the students.

Methodologies	
Methodologies	Description
Introductory activities	Nas primeiras sesións de clase levaranse a cabo actividades de carácter expositivo, por parte do/a profesor/a, nas que se presentará o programa da materia e a dinámica metodolóxica establecida para o mellor desenvolvemento da mesma.
Guest lecture / keynote speech	Exposición oral dos contidos da materia diante do alumnado, complementada co uso dos recursos pertinentes (textuais e/ou audiovisuais) e a introdución de preguntas dirixidas ao alumnado para motivar a reflexión e o diálogo aberto. A obxectivo final pasa pola transmisión de coñecementos e ao tempo facilitar a súa aprendizaxe, potenciando a participación dos/as estudantes na construción significativa do coñecemento.
Document analysis	Análise crítica e reflexiva de documentos e fontes relevantes (bibliográficos, lexislativos, audiovisuais, xornalísticos...), o que implica a identificación e comprensión dos aspectos clave en relacións cos contidos da materia, co fin de interpretar e cuestionar a realidade que se nos amosa.
Critical bibliographical	Proceso de lectura crítica dun libro, artigo ou calquera outro documento escrito. Comprende ademais da lectura da obra en cuestión, a análise do seu contido, unha crítica e mesmo unha valoración en relación con outros documentos de igual ou parecida natureza.
Case study	Consiste na procura e/ou achegamento dunha serie de casos ou experiencias educativas para o seu estudo, análise e discusión á luz dos referentes teóricos da materia.
Oral presentation	Exposicións de traballos realizados tanto de xeito individual como colectivo, diante do grupo de referencia, procurando tirar algunhas conclusións sobre o problema de investigación, documento ou experiencia abordada.

Supervised projects	<p>Metodoloxía deseñada para promover a aprendizaxe autónoma do alumnado baixo a tutela e seguimento por parte da/o docente. Tendo como referencia os contidos e a bibliografía da materia, e coas orientacións que a profesora estime oportunas, realizarase en grupo (4-5 persoas) un traballo de ampliación sobre un dos 5 bloques temáticos, que contemplará a recensión dun libro, a busca e análise de novas de prensa, e/ou un estudo de caso sobre unha experiencia, un programa ou recurso relacionado.</p> <p>Será preciso desenvolver, como mínimo, dúas sesións de tutoría nas que presentar o guiión do traballo e facer o seguimento do mesmo. As datas serán acordadas na aula.</p> <p>Ademais de ser incluído no cartafol, cada grupo expoñerá nunha sesión interactiva, o seu traballo, co obxecto de compartilo e sometelo a debate e valoración.</p> <p>A súa entrega e avaliación terá lugar ao finalizar o cuadrimestre, sendo un traballo final de curso, que require dunha abordaxe completa e holística da materia.</p>
Student portfolio	<p>Dossier ordenado por seccións, debidamente identificadas e paxinadas, no que se recollen os rexistros e/ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado. Realizarase a nivel grupal (entre 4-5 integrantes) e inclúense aquelas actividades indicadas pola/o docente, referentes tanto ás sesións expositivas como interactivas, e que poden abranguer: notas de clase, mapas conceptuais, glosarios, recensións de fontes documentais, resumo de eventos científicos e/ou divulgativos... De cada actividade recollerase ademais unha valoración sobre a práctica desenvolvida (contidos abordados, competencias adquiridas, metodoloxía aplicada...). Así mesmo, presentarase ao final unha autoavaliación individual do proceso de aprendizaxe, das competencias adquiridas, do grao de participación e implicación, do tempo dedicado...</p> <p>O cartafol é froito do traballo tutelado e continuo en torno aos diferentes núcleos temáticos que se iniciarán na aula pero que requirirá do traballo autónomo do alumnado ?previo e posterior?, atendendo ás indicacións que se proporcionarán a través da atención personalizada da profesora, na aula e no horario de tutorías.</p> <p>Ao igual que acontece cos traballos tutelados e por formar estes parte do propio cartafol, a súa entrega e avaliación terá lugar igualmente ao finalizar o cuadrimestre, sendo por tanto un traballo final de curso, que require dunha abordaxe global e integral dos contidos da materia.</p>
Long answer / essay questions	<p>Pretende determinar os logros do alumnado en termos de obxectivos. Procura avaliar de xeito directo a capacidade de análise, a expresión e a organización de ideas relativas aos contidos da materia.</p> <p>Valorarase a rigorosidade da resposta, combinada coa capacidade de razoamento (argumentación, relación entre ideas, comparación...), creatividade e espírito crítico. Implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.</p> <p>A súa realización terá lugar na data oficial establecida para o exame da materia.</p>
Directed discussion	<p>En base a lecturas previas de carácter obrigatorio, a través das que recoller diferentes argumentacións sobre unha temática, favorecendo o debate e contraste de opinións fundamentadas, coa finalidade de que o alumnado constrúa unha visión crítica das diferentes formas de interpretar a realidade socioeducativa.</p>
Aprendizaxe servizo	<p>Metodoloxía que combina o servizo á comunidade coa aprendizaxe nun só proxecto, no que o alumnado se forma traballando en necesidades reais do seu entorno coa fin de melloralo.</p>
Events academic / information	<p>Asistencia e participación en actividades de carácter científico e/ou divulgativo (congresos, xornadas, simposios, cursos, conferencias, exposicións...), que teñan relación coa materia. Deben entenderse como unha estratexia complementaria de formación e nunca como substitutiva de outras.</p>

Personalized attention

Methodologies	Description
Critical bibliographical Student portfolio Supervised projects Oral presentation Case study	<p>Para o desenvolvemento do traballo tutelado, a súa presentación oral e a realización do portafolios, será preciso participar, como mínimo, en dúas sesións de tutorización, nas que facer o seguimento por parte da docente. Estas sesións serán indicadas na aula.</p>

Assessment

Methodologies	Competencies / Results	Description	Qualification
Student portfolio	A9 A34 A64 B1 B3 B4 B5 B7 B8 B9 B14 B15 B16 B17 B18 C1	<p>Dossier ordenado por seccións, debidamente identificadas e paxinadas, no que se recollerán os rexistros e/ou materiais produto das actividades de aprendizaxe realizadas polo alumnado. Recolleranse, como mínimo, o rexistro dunha sesión expositiva (mapa conceptual, glosario, reflexión grupal sobre os contidos, aplicación á Educación Primaria...) e de tres prácticas de sesións interactivas (discusión dirixida, análise de fontes documentais, presentación oral, estudo de caso...), e unha autoavaliación individual en relación ás aprendizaxes e competencias desenvolvidas na materia, o grao de implicación persoal nas actividades e traballos grupais...</p> <p>Na cualificación do cartafol, contéplase o traballo final (15 pto.) e a asistencia a clase (10 pto.).</p> <p>Valorarase a capacidade reflexiva en relación á propia aprendizaxe; a evolución da aprendizaxe reflectida nas prácticas recollidas en relación ao grao de profundidade do contido; a capacidade para establecer sinerxías; o tratamento dunha linguaxe propia do contexto disciplinar; a utilización de fontes documentais complementarias e actuais; a presentación; entre outros.</p> <p>Ao igual que acontece cos traballos tutelados e por formar estes parte do propio cartafol, a súa entrega e avaliación terá lugar igualmente ao finalizar o cuadrimestre, sendo por tanto un traballo final de curso, que require dunha abordaxe global e integral dos contidos da materia.</p>	25
Supervised projects	A1 A7 A9 A16 A17 A18 A22 A34 A64 B2 B3 B5 B7 B8 B9 B14 B15 B16 B18 B19 B22 B25 C1 C4 C7	<p>Deberá incluír unha recensión sobre un libro relacionado coa temática e un estudo de caso sobre unha experiencia, programa, recurso, etc. Poderase solicitar tamén, de ser o caso, a análise de novas de prensa.</p> <p>Valorarase especialmente: a coherencia interna; a profundidade do contido; a capacidade para establecer sinerxías; o tratamento dunha linguaxe propia do contexto disciplinar; a utilización de fontes documentais complementarias e actuais; a presentación; entre outros.</p> <p>A súa entrega e avaliación terá lugar ao finalizar o cuadrimestre, sendo un traballo final de curso, que require dunha abordaxe completa e holística da materia.</p>	25
Oral presentation	A16 B5 B7 B8 B9 B14 B24 C1	<p>A valoración do traballo presentado terá carácter grupal. Será por elo preciso que cada grupo estableza unhas normas de autorregulamento mínimas que faciliten a dinámica de traballo en tódolos casos.</p> <p>Valorarase: a orde na exposición; a claridade e corrección lingüística; a capacidade de síntese das ideas fundamentais; o nivel de profundidade na abordaxe da temática que amose a súa comprensión; a linguaxe non verbal e utilización do espazo; a creatividade (presentación suxestiva, motivadora, dinamizadora da participación das/os compañeiros/as...); o uso de recursos...</p>	10
Long answer / essay questions	A9 A22 A64 B1 B2 B3 B4 B8 B9 B15 B16 C1	<p>Pretende determinar os logros do alumnado en termos de obxectivos. Procura avaliar de xeito directo a capacidade de análise, a expresión e a organización de ideas relativas aos contidos da materia.</p> <p>Valorarase a rigorosidade da resposta, combinada coa capacidade de razoamento (argumentación, relación entre ideas, comparación...), creatividade e espírito crítico. Implica un estudo amplo e profundo dos contidos, sen perder de vista o conxunto das ideas e as súas relacións.</p> <p>A súa realización terá lugar na data oficial establecida para o exame da materia.</p>	40

Assessment comments

- 1.- Para superar a materia é imprescindible ter superadas todas e cada unha das actividades de avaliación. En caso contrario a cualificación será de suspenso. Gardaranse as partes aprobadas durante a convocatoria anual.
- 2.- A asistencia e participación activa e esixente nas dinámicas de aula será considerada de forma positiva no proceso de avaliación.
- 3.- Calquera circunstancia persoal que poida alterar o seguimento da materia por parte do alumnado deberá ser comunicada ao inicio do curso para a súa oportuna e axeitada consideración. Para o alumnado que, por razóns debidamente acreditadas, non poida ter unha asistencia sistemática, establécense os seguintes criterios de avaliación:
Recensión e exposición oral dun dos libros da bibliografía básica, que deberá ser acordado coa profesora a principio de curso para a convocatoria de xaneiro, e no comezo do segundo cuadrimestre para a convocatoria de xullo (30%). Proba de ensaio (70%). As pautas e criterios de avaliación están recollidas no documento de avaliación colgado no Moodle.
- 4.- Para acollerse á modalidade presencial, cómpre ter unha asistencia mínima do 85%.

Sources of information

Basic

- Merieu, Philippe (2001). La opción de educar. Ética y pedagogía.. Madrid: Octaedro.
- Merieu, Philippe (1998). Frankenstein educador.. Barcelona: Laertes.
- Morin, Edgar (2001). Los siete saberes necesarios para la educación del futuro.. Barcelona: Paidós.
- Negrín, Olegario e Vergara, Javier (2003). Teorías e Instituciones Contemporáneas de educación. . Madrid: ICE y Ramón Areces.
- Torres, Jurjo (2011). La justicia curricular. El caballo de Troya de la cultura escolar. . Madrid: Morata.
- Trillo, Felipe (1994). El profesorado y el desarrollo curricular: tres estilos de hacer escuela.. Cuadernos de Pedagogía, 228, 70-74.
- Imbernon, Francisco (coord.) (1999). La educación en el siglo XXI. Los retos del futuro inmediato. . Barcelona: Graó.
- VV. AA. (1995). Volver a pensar la educación. . Madrid: Morata e A Coruña: Paideia.
- VV. AA. (2000). Pedagogías del siglo XX. . Barcelona: CISS-Praxis.
- Kaplún, Mario (1998). Una pedagogía de la comunicación. . Madrid: Ediciones de la Torre.
- Makarenko, Antón S. (1967). Poema pedagógico.. Barcelona: Planeta.
- Neill, Alexander S. (1974). Summerhill. Un punto de vista radical en la educación de los niños. . México: FCE.
- Martín Rodríguez, Eustaquio (1988). La supervisión educativa a la luz de las tradiciones y teorías científicas de la organización escolar. En Supervisión educativa (pp.47-67) . . Madrid: Uned.
- Tiana, Alejandro; Ossenbach, Gabriela e Sanz, Florentino (coords.) (2002). Historia de la educación (Edad Contemporánea).. Madrid: UNED.
- Guerrero, Antonio (1996). Manual de sociología de la educación.. Madrid: Síntesis.
- Trilla, Jaume (coord.) (2001). El legado pedagógico del siglo XX para la escuela del siglo XXI.. Barcelona: Graó.
- Gimeno, José e Carbonell, Jaume (coords.) (2003). El sistema educativo. Una mirada crítica.. Barcelona: CISS-Praxis.
- Torreblanca, José (coord.) (2002). Los fines de la educación. Una reflexión desde la Izquierda.. Madrid: Biblioteca Nueva.
- Tonucci, Francesco (1997). La ciudad de los niños. Un modo nuevo de pensar la ciudad.. Madrid: Fundación Germán Sánchez Ruipérez.
- Varela, Julia (2007). Las reformas educativas a debate. . Madrid: Morata.
- Carbonell, Jaume (2008). Una educación para mañana.. Barcelona: Octaedro.
- Carbonell, Jaume (2001). La aventura de innovar. El cambio en la escuela.. Madrid: Morata.
- Alonso, Alicia (2008). Las leyes educativas de la democracia. Descripción y contraste 1985-2006.. Acción educativa y Ministerio de Educación, Política Social y Deporte.
- Ayuste, Ana et al. (2005). Planteamientos de la Pedagogía Crítica: comunicar y transformar.. Barcelona: Graó.
- Apple, Michael e Beane, James A. (1999). Escuelas democráticas.. Madrid: Morata-Paideia.
- Carbonell, Jaume (1996). La escuela entre la utopía y la realidad.. Barcelona: Euma-Octaedro.
- Caride, J. Antonio e Meira, Pablo A. (1996). O diálogo paradigmático na Educación Social. Revista Galega de Educación, 27, 16-20.
- Carr, Wilfred (1995). Una teoría para la educación. Hacia una investigación educativa crítica.. Madrid: Morata.
- Gimeno, José (2003). El alumno como invención. . Madrid: Morata.
- Asociación Internacional de Ciudades Educadoras (2004). Carta de Ciudades Educadoras.. <http://www.bcn.es/edcities/aice/adjunts/Carta%20Ciudades%20Educadoras%20%202004.pdf>
- Freinet, Célestin (1992). Técnicas Freinet de la Escuela Moderna.. Madrid: Siglo XXI.
- Filho, Lourenço (1992). Introducción al estudio de la Escuela Nueva. . Buenos Aires: Kapelusz.
- Fernández, Mariano; Mena, Luis e Riviere, Jaime (2010). Fracaso y abandono escolar en España.. Barcelona: Obra Social Fundación ?La Caixa?.
- Fernández Enguita, Mariano (2001). Educar en tiempos inciertos. . Madrid: Morata.
- Fernández Enguita, Mariano (1999). La escuela a examen. . Madrid: Psicología Pirámide.
- Cuesta, Raimundo (2005). Felices y escolarizados. Crítica de la escuela en la era del capitalismo.. Barcelona: Octaedro.
- Colom, Antoni J. e Núñez, Luis (2001). Teoría de la Educación. . Madrid: Síntesis.
- De Puelles, Manuel (2006). Problemas actuales de política educativa.. Madrid: Morata.

- Delors, Jacques (1996). La educación encierra un tesoro. . Madrid: Santillana. Ediciones UNESCO.
  - Delval, Juan (1990). Los fines de la educación. . Madrid: Siglo XXI.
  - Esteve, J. Manuel (1994). El malestar docente.. Barcelona: Paidós.
  - Delval, Juan (2002). La escuela posible. . Barcelona: Ariel.
  - Dubet, François (2005). La escuela de las oportunidades. ¿Qué es una escuela justa? . Barcelona: Gedisa.
  - Dirección General de Educación y Cultura (2004). Competencias para un aprendizaje a lo largo de la vida de 2005. Un marco de referencia europeo. . Comisión Europea.
  - Dewey, Jonh (1995). Democracia y educación.. Madrid: Morata.
  - Freire, Paulo (2006). El grito manso.. Buenos Aires: Siglo XXI.
  - Malaguzzi, Loris (2011). La educación infantil en Reggio Emilia. Barcelona: Octaedro
  - Vecchi, Vea (2013). Arte y creatividad en Reggio Emilia. Madrid: Morata
  - Candedo, Mª Dolores (coord.) (2013). A educación: dereito ou mercadoría?. Santiago de Compostela: Laiovento
  - López López, Mª Rosario et al. (2009). Educar para convivir: xogos e obradoiros de educación para o desenvolvemento en primaria. Madrid: Los libros de la Catarata
  - Salinas Ramos, Konsue (2014). Acercando la educación para el desarrollo a la escuela: una mirada internacional, una mirada local. Navarra: Gráficas Castuera
  - Villena Higuera, José Luis e Molina Fernández, Elvira (coords) (2015). Ciudades con vida: infancia, participación y movilidad. Barcelona: Graó
- Legislación básica:- Declaración Universal dos Dereitos Humanos, 10 de decembro de 1948.- Convención das Nacións Unidas sobre os Dereitos da Infancia (1989).- Lei Orgánica 1/1990, de 3 de outubro, de Ordenación Xeral do Sistema Educativo.- Lei Orgánica 10/2002, do 23 de decembro, de Calidade da Educación.- Lei Orgánica 2/2006, de 3 de Maio, de Educación.- Lei Orgánica 8/2013, de 10 de Decembro, para a Mellora da Calidade Educativa.

Complementary

Adorno, Theodor W. (1998). Educación para la emancipación. Madrid: Morata. Aldecoa, J. (1991). Historia de una maestra. Madrid: Anagrama. Almeida, J. (1995). Sociología de la educación. Notas para un curso. Barcelona: Ariel. Alumnos de la Escuela de Barbiana (1982). Carta a una maestra. Barcelona: Hogar del Libro. Álvarez-Uría, Fernando e Varela, Julia (1991). Arqueología de la escuela. Madrid: La Piqueta. Álvarez-Uría, Fernández e Varela, Julia (2009). Sociología de las instituciones: bases sociales y culturales de la conducta. Madrid: Morata. Apple, M. W. (1996). Política cultural y educación. Madrid: Dykinson. Aubert, Adriana (2004). Dialogar y transformar. Pedagogía crítica del siglo XXI. Barcelona: Graó. Ball, Stephen J. (comp.) (2001). Foucault y la educación. Madrid: Morata, 4ª ed. Barreiro, H. e Terrón, A. (2005). La institución escolar: una creación del estado moderno. Barcelona: Octaedro. Bauman, Zygmunt (2007). Los retos de la educación en la modernidad líquida. Barcelona: Gedisa. Benner, D. (1998). Pedagogía como ciencia. Teoría reflexiva de la acción y reforma de la praxis. Barcelona: Pomares-Corredor. Carreño, M.; Colmenar, C.; Egido, I. e Sanz, F. (2000). Teorías e instituciones contemporáneas de educación. Madrid: Síntesis. Casas, M. e Botella, J. (2003). La democracia y sus retos en el siglo XXI. Elementos para la formación democrática de los jóvenes. Barcelona: Praxis. Castillejo, J. L.; Vázquez, G.; Colom, A. J. e Sarramona, J. (1993). Teoría de la educación. Barcelona: Taurus. Cela, J. e Palou, J. (1994). Con voz de maestro. Madrid: Celeste. Colom, A. J. (1997). Teorías e instituciones contemporáneas de la educación. Barcelona: Ariel. Costa, A. (2009). A construcción do coñecemento pedagóxico: antecedentes e desenvolvementos no século XX. Santiago de Compostela: Universidade, Sevizio de Publicacións e Intercambio Científico. De la Garza, Mª Teresa (1995). Educación y democracia. Aplicación de la teoría de la comunicación a la construcción del conocimiento en el aula. Madrid, Visor. De Puelles, M. (1991). Educación e ideología en la España Contemporánea (1767-1975). Barcelona: Editorial Labor. Delgado, B. (1998). Historia de la infancia. Barcelona: Ariel. Delval, J. (2000). Aprender en la vida y en la escuela. Madrid: Morata. Díez, C. (2002). El piso de abajo de la escuela: los afectos y las emociones en el día a día de la escuela infantil. Barcelona: Graó. Escolano, A. (2002). La educación en la España contemporánea. Políticas educativas, escolarización y culturas pedagógicas. Madrid: Biblioteca Nueva. Fernández Soria, J. M. (1996). Educación y Estado en la España contemporánea. Madrid: Síntesis. Ferrer i Guardia, F. (1976). La Escuela Moderna. Madrid: Júcar. Ferrero, J. J. (1994). Teoría de la educación: Lecciones y lecturas. Bilbao: Universidad de Deusto. Freire, P. (1970). Pedagogía del oprimido. Madrid: S.XXI. Freire, P. (1997). A la sombra de este árbol. Barcelona: El Roure. García Aretio, L. (1998). La Educación. Teorías y conceptos. Perspectiva integradora. Madrid: Paraninfo. García, J. e García, A. (1996). Teoría de la educación. Salamanca: Universidad de Salamanca. Gimeno, J. (2005). La educación obligatoria: su sentido educativo y social. Madrid: Morata. Gómez Rodríguez De Castro, F. e outros (1998). Génesis de los sistemas educativos nacionales. Madrid: UNED. Guttman, Amy (2001). La educación democrática. Una teoría política de la educación. Barcelona: Paidós. Halliday, J. (1995). Educación, gerencialismo y mercado. Madrid: Morata. Hargreaves, A. (1996). Profesorado, cultura y posmodernidad. Madrid: Morata. Illich, I. (1974). La sociedad desescolarizada. Barcelona: Seix Barral. Llopis, R. (2005). La revolución en la escuela. Dos años en la Dirección General de Primera Enseñanza. Madrid: Biblioteca Nueva. McCourt, F. (2006). El profesor. Madrid: Maeva. Medina, R.; Rodríguez, T.; García, L. (1992). Teoría de la educación. Madrid: UNED. Moore, T. W. (1987). Introducción a la teoría de la educación. Madrid, Alianza. Negrín, O. e Vergara, J. (2005). Antología de textos de Teorías e Instituciones Contemporáneas de educación. Madrid, Ramón Areces. Neill, A.S. (1994). El nuevo Summerhill. México, FCE. Palacios, Jesús (1988). La cuestión escolar. Críticas y alternativas. Barcelona: Laia. Pennac, Daniel (2008). Mal de escuela. Barcellona: Mondadori. Popkewitz, Th. S (1994). Sociología política de las reformas educativas. Madrid, Morata. Porto, A.S. (1986). La Institución Libre de Enseñanza en Galicia. Sada (A Coruña): Edición do Castro. Pozo, Mª M (2004). Teorías e Instituciones contemporáneas de educación. Madrid: Biblioteca Nueva. Rousseau, J.J. (1984). Emilio o de la educación. México, Porrúa. 9º edic. Ruiz, A. (2002). La escuela pública. El papel del Estado en la educación. Madrid: Biblioteca Nueva. Savater, F. (1997). El valor de educar. Barcelona: Ariel. Santos Rego, M. A. (ed.) (2009). Políticas educativas y compromiso social. El progreso de la equidad y la calidad. Barcelona: Octaedro. Sánchez Arbós, M. (2005). Mi diario. Zaragoza: Diputación General de Aragón y Caja de Ahorros de la Inmaculada. Sánchez Arbós, M. (2007). Una escuela soñada. Textos. Madrid: Biblioteca Nueva. Sarramona, J. (2000). Teoría de la educación. Reflexión y normativa pedagógica. Barcelona: Ariel. Sarramona, J.; Colom, A.J.; Vázquez, G. (1998). Educación no formal. Barcelona: Ariel. Skinner, B.F. (1985). Walden Dos. Barcelona, Martínez Roca. Subirats, M.- Brullet, C. (1988). Rosa y azul. La transmisión de los géneros en la escuela mixta. Madrid, Instituto de la Mujer. Taibo, Carlos (dir) (2010). Decrecimientos. Sobre lo que hay que

cambiar en la vida cotidiana. Madrid: Catarata. Torres, J. (2006). La desmotivación del profesorado. Madrid: Morata. Trilla, J. (1993). La educación fuera de la escuela. Barcelona: Ariel. Viñao, A. (2004). Escuela para todos. Educación y modernidad en la España del siglo XX. Madrid: Marcial Pons. VV.AA. (2003). La participación de los padres y madres en la escuela . Barcelona: Graó.

Recommendations
Subjects that it is recommended to have taken before
Subjects that are recommended to be taken simultaneously
Subjects that continue the syllabus
Other comments
1.- É obrigatoria a entrega da ficha de identificación persoal para todo o alumnado antes do 1 de outubro do ano en curso.2.- Non se admitirán traballos dos que a profesora non teña constancia da súa realización.3.- Os traballos presentaranse en formato dixital (PDF) e sempre axeitadamente identificados (nome da alumna/o, curso, grupo, equipo, materia e nome da docente).
(*The teaching guide is the document in which the URV publishes the information about all its courses. It is a public document and cannot be modified. Only in exceptional cases can it be revised by the competent agent or duly revised so that it is in line with current legislation.